

PS. ALLEHANDA OM VARJEHANDA

Led Herodes den store av diabetes?

Frans G Bengtsson berättar i sin essä om den romantiska vildmarken att den berömde historikern Niebuhr på sin dödsbädd bad om något lättsmält att fördriva sina sista timmar med. Han erbjöds då den just utkomna »Den siste mohikannen» och bläddrade i den, men bad istället att få »Judarnas krig» av Flavius Josephus (se bild från bokens omslag ovan), som han fann mera underhållande för sina sista stunder – ett val som Frans G Bengtsson ansåg vara något excentriskt.

En annan av våra lärdomsgiganter, Alf Henrikson, delar inte den åsikten utan betecknar fastmer Flavius Josephus, den israelitiska överlöparen som eftervärlden har att tacka för en initierad och utförlig skildring av det judiska kriget och Jerusalems förstörelse, som ytterst läsvärd. Han skriver bl a om ritualerna i templet, där översteprästen bar en trefaldig gyllene krona med bolmörtsknoppar av guld samt ett bröststycke med ädelstenar, vilka lyste med klar glans då hebreerna kunde väntas vinna seger. Tvåhundra år före Josephus upphörde stenarna på grund av folkets synder att meddela sådana nyttiga förhandsupplysningar, återberättar Henrikson.

Ett vidlyftigt avsnitt av »Judarnas krig» handlar om den pittoreske kung

Herodes »den store» och hans ätt. Denne var en fursteson från Edom – landet mellan Döda havet och Röda havet, vars invånare ansåg sig härstamma från den ludne Esau, medan brodern Jakob blev stamfar för israeliterna.

När Antonius (tillsammans med Octavianus) hade besegrat Caesars mördare Brutus vid Filippi år 42 f Kr begav han sig österut, rensade provinserna från motståndare och tillsatte fogliga lydkonungar, däribland Herodes, som från år 37 blev kung över Judéen och Samarien. Herodes utrotade den gamla mackabeiska kungaätten, utom Mariamne som han gifte sig med. Han restaurerade Jerusalems tempel, byggde andra praktslott och höll sig med ett stort harem. Han dog år 4 f Kr, 70 år gammal, och hans rike delades mellan sönerna.

Josephus har utförligt beskrivit hans finala sjukdom, som angrep hela hans kropp med symtom från olika kroppsdelar. Han hade lindrig feber, olidlig klåda över hela kroppsytan, svullna fötter, inflammation i buken, varbildning som bildade maskar i underlivet, samt led av andnöd och kramp i extremiteterna.

Medicinhistorikern W Reid Lichtfield från Nevada har nu funderat ut att

Herodes kan ha lidit av åldersdiabetes. Han nådde en för den tiden hög ålder och hans överdåd och lyxkonsumtion är väl dokumenterade. Diabetisk nefropati med uremi, klåda, ödem, ascites, lungödem, perineuminfektion (s k Fourniers gangrän) är välkända fenomen, liksom uremiska kramper. Hans beskrivna lynneshutbrott mot paranoia, som bl a ledde till avrättningen av hans egen son, kan passa med en uremisk encefalopati. Diabetisk neuropati med obstipation kan förklara hans beskrivna inre smärtor, särskilt i buken, och kanske också det övergående synbortfall som hans läkare beskriver efter ett varmt oljebad.

Redan långt före Herodes hade indiska läkare beskrivit urinens honungsliknande smak vid vissa sjukdomar, men om Herodes läkare gjort något liknande fynd förmåler inte historikerna, inte ens den utförlige Flavius Josephus.

Nils Brage Nordlander
Uppsala

Referenser

- Bengtsson Frans G: De långhåriga merovingerna. Stockholm: Norstedt, 1994
Henrikson Alf: Antikens historier. Stockholm: Bonniers, 1996.
Lichtfield W Reid: The bittersweet demise of Herod the Great. J R Soc med 1998; 91: 5.